

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.14, april 2019

Ændret i version 1.15 og 1.17, juni 2021

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Ændret i version 1.15 og 1.17, juni 2021

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1817 (SJ: 312)

B *Anden udgave*, 1838 (SJ: 601)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 3

PS *Poetiske Skrifter* 4

VU *Værker i Udvalg* 8

Teksten er etableret af Jon Tafdrup

Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Jon Tafdrup, redigeret af Klaus Nielsen og Kim Steen Ravn

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Ole Vind

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[[A:I] |US:475

Danne-Virke

et

Tids-Skrift

af

N. F. S. Grundtvig.

Tredie Bind.

Klokken i den danske Kirke
Det er Sagas klingre Skiold,
Til at bygge Danne-Virke
Vække den hver Dane bold!
Ret den klinger dog i Vangen,
Kun i Chor med Kirke-Sangen
Under Thyra Dannebod!

Kiøbenhavn, 1817.

Trykt paa A. Schmidts Forlag,
hos Schiøtz & Mandra.

[[A:II]][A:III]|US:476|PS:477|VU:318

Til

Morten Luthers Minde.

- 1 Morten Luther! kanst du høre,
Hvad som klinger under Skye,
Da skal og min Røst dig røre,
I et sælsomt Morgen-Grye,
Mens til Højre Lys jeg skuer,
Og til Venstre falske Luer,
Tvivler mellem Smil og Graad.
- 2 Elsker end jeg Bøge-Skoven,
Og Kiær-Minden i dens Lye,
Danne-Marken, Danne-Voven,
Sællands Konge-Kilde-Bye,
O! saa er dog Danne-Virke,
Mig kun Tant, naar Christi Kirke
Sætter ei derpaa sit Spiir.
- 3 Danmarks Vise-Toner søde
Ligge vel mit Hjerte nær,
[[A:IV]Mine Kinder og maae gløde
Under Kvad om Herrefærd,

Ja, naar Bjarke-Maalet dønner,
Mellem gamle Nordens Sønner,
Lytter jeg med sælsom Lyst;

4 Dog, o Luther! vist jeg priser
Høiere din Kæmpe-Gang,
Og langt meer end alle Viser,
Er mig dine Psalmers Klang:
Choret sang du op af Grave,
Og med lutter Ceder-Stave,
Hegnede du Kirken ind!

5 |US:477|VU:319O! hvis end i Dane-Vangen,
Reddet er en Brand fra Baal,
|PS:478Hører der man Efter-Klangen
Af Martyrers Bjarke-Maal,
Hvem, næst Gud, paa Hjertets Vegne,
Skal vor Tunge det tilegne,
Morten Luther! uden dig!

6 Ja, o Luther! vil i Blinde,
Dine Fodspor trindt man skye,
Altid skal dog en Kiærminde,
For dig groe i Bøge-Lye,
|A:VGroe, til sidste Bøg henvisner,
Sidste Danne-Hjerte isner,
Med Guds Hjelp, til Domme-Dag!

7 Ja, saalænge Danmarks Tunge
Tale kan af Hjertens Grund,
Om din Færd skal Fuglen sjunge,
Sødt paa Kvist i grønne Lund,
Danmarks Sang og Danmarks Sage,
Regne skal fra dine Dage,
Kirkens andet Jubel-Aar!

8 *Jubel-Aar!* her stritter Runen,
Som om Liv og Død det gjaldt,
Over Skoven har Basunen
Os forkyndt, det vendes alt,
Ja, ved Sommer-Soelhverv skrider
Aaret jo til begge Sider,
Endes nu ei dine Aar!

9 Nei, lad Vind og Fløi sig vende,
Dagen stækkes, som den maa!

Dine Aar faae aldrig Ende,
Medens Dagene bestaae,
|PS:479| Med Guds Kirkes Aar de vare,
|A:VI| Og det har slet ingen Fare,
Den jo varer Verden ud!

10 |VU:320| Ingen Fare, thi *Han* raader,
Som er hos Guds høire Haand,
Leer kun ud de lette Gaader,
Som ham byder Verdens Aand,
|US:478| Løser dem, som Solen Skyer,
Naar den kiæk sit Lys fornyer,
Løser op dem *Sig* til Glands!

11 Lad kun Maanen sig umage,
For at mørkne Kirkens Dag!
Lad kun Torden-Skyer brage!
Lad kun lyne, Slag i Slag!
Lad kun Baal paa Graven tændes!
Luthers Been skal ei opbrændes,
Lynet dem opliver kun.

12 Ja, det Lyn, som Skyen bryder,
Slaaer til Verdens Gru kun ned,
Liv og Lys det mildt indgyder
Herrens kiøbte Menighed,
Midt i et ægyptisk Mørke,
En nedlynet Soel med Styrke,
Straale skal i Gosen-Land.

13 |A:VII| Fimbul-Vinter over Jorden,
Strækker ud sit Iistap-Spir,
Tillagt snart er Isse-Fjorden,
Og den himmelblaa Saphir,
Som i Havfru-Kronen funkled,
Blegnet, graanet og fordunklet,
Kan ei favne Solen meer!

14 |PS:480| Vinter-Soelhverv er for Haanden,
Da er Ragna-Roke nær.
Kan ej Sjælen fatte Aanden,
Ingen staaer for Surturs Sværd!
Men i Bibel-Trykkeriet
Saga-Sjælen blev indviet
Til at fatte *Sandheds Aand!*

- 15 |VU:321| Lad da Ragna-Roke komme!
Det er kun en *Advents-Nat*;
Thi naar *Mortens-Dag* er omme,
Lakker det mod Julen brat,
Paven skal forgaae med Tyrken,
For den høie Røst i Ørken:
Jævner, baner Herrens Vei!
- 16 |US:479| Vend dig, Jordan! løb tilbage!
Løft dig op fra Edens Mark!
|A:VIII| Atter komme Josvas Dage,
Plads for Herren og Hans Ark!
Sol! stat stille over Leiren!
See paa Israel og Seiren!
Vær kun skjult for Mørkets Hær!
- 17 Jericho! med dine Mure,
Israel gjør kort Beskeed,
Guds Basun og Sagas Lure
Blæse dem som Løv-Værk ned!
Seiren følger hver en Dommer,
Og naar da Kong David kommer,
Vinde vi Jerusalem!
- 18 Dog, hvorhen paa spinkle Vinger,
Vover du dig, spæde Fugl!
|PS:481| Nyn! mens du dig brat nedsvinger,
Mindes Mortens-Dag til Juul!
Stræber! stræber! Guds er Kraften!
Stakket Dag og hellig Aften!
Nadveren er alt beredt!

|A:IX| |US:480|

Fortale.

Et Aar er nu gaet om, siden jeg skrev Fortalen til første Bind af Dannevirke, og leveret har jeg i *Fyld*, hvad man almindelig kalder en Aargang. Spørgsmaalet er kun, om det tillige er en Aargang i *Fylde*: om jeg har bygget paa en Grundvold, der kan bære et aandigt Danne-Virke, og bygget Noget, der med Føie kan føre Navn af Begyndelse til et saadant? Saalidet jeg nu end selv kan i min egen

Sag vente at agtes for uvildig Mand, saa kan jeg dog endnu mindre *vente*, at en saadan for det Første vil skiænke mit Arbeide den Opmærksomhed og Eftergrandskning, som udkrævedes for at besvare hine Spørgsmaal tilgavns. Derfor, mener jeg, det ei er af Veien, herom at sige et Par Ord, og jeg skal *bestræbe mig for*, ikke at sige et eneste, som jeg jo vilde sige om et fremmed Arbeide, og som jo kan giælde, naar jeg er glemt.

Et *dansk-historisk Tids-Skrift* har jeg lovet og med Navnet forkyndt, Syn, Kundskab og Vidskab skulde det, ved Sang, Fortælling og Betragtning, stræbe at befordre, og værne om ægte Danskhed, som er Dannished. Hvad nu Grundvolden angaaer, da er det, som jeg baade har erklæret og *viist*, ikke blot min Overbeviisning, saaledes som man misbruger dette Ord om sin *Mening*, hvor løs den saa er, men min *fulde* Overbeviisning \circ : *min Troe*, at det ikke alene giælder om en afsondret theologisk Lære-Bygning, men om al Bygning |A:Xi Aandens Rige, at Ingen kan lægge nogen anden forsvarlig Grundvold, end den som lagt er: *Jesus Christus*. Saare fatteligt er det ogsaa, at hvad der er den eneste Grundvold for Kirken, maa tillige være det for Historien, og dermed for alt Aandigt, thi det var jo umuligt, at en Lærdom der aabenbarer Guds Forhold til Verden og Mennesket, Menneskets Bestemmelse, og Maaden, hvorpaa samme ene kan opnaaes, at den Lærdom |US:481 kunde være sand, uden at finde sin Stadfæstelse overalt i Verden og Mennesket \circ : i alt Timeligt, saa det kun er Spørgsmaalet, *om vi kan finde det*, hvilket unægtelig igien er det Samme, som at spørge, om vi kan gjøre noget Skridt til Sandheds Erkiendelse, om vi kan fatte Noget i sit sande, aandige Forhold. Altsaa blot herom, og om hvorvidt Christendom er Sandhed, kan der være Strid mellem Mennesker, som veed hvad de sige, og indrømmer man først at Christendom er Sandhed, og Vidskab muelig, da skal man nødes til at modsige sig selv og *Sandheden i sig selv*, hvis man ikke vil indrømme, at Christen-Dommen er al Vidskabs *retmæssige Dommer*, hvis Udsagn man overalt skal følge, uden at maatte indbilde sig, at Noget er forstaaet, førend det sees i Overeensstemmelse dermed.

For Grundvolden er jeg da rolig, rokke den hvo som kan! hvo som ei blot kan meer end de Vise og Mægtige i fordum Tid, der sprængde sig forgiæves, men meer end den Aand, der øiensynlig har styret Tidens Løb! Men, der staaer ogsaa skrevet, enhver see til, *hvad* han bygger derpaa! og det er da Spørgsmaalet, om det er Ret, at bygge et Danne-Virke \circ : et Danne-*Giærde* eller Danne-*Værn* derpaa, og om jeg gjør for|A:Xi svarligt Arbeide? Hertil maa jeg fornemmelig svare: det vil Tiden vise, thi *Ilden* skal prøve Enhvers Gierning, og kun hvad der udholder Ild-Prøven, hvad der i den ikke fortæres som hint ved Eideren, men luttres og sammensmeltes, som det Ansgar begyndte paa, kun det er forsvarligt; thi vi mægte Intet

mod Sandhed men for Sandhed. Skal jeg leve min Alder ud, da vorder jeg vel selv Vidne til den første Hede, og holder Værket *den* ud, da seer man, det er godt *indtil Videre*, ligesom Thyras Vold, og det er, som man veed, Alt hvad jeg ønsker, thi det er jo kun en ufuldkommen Begyndelse, som skal fortsættes og forbedres: et Hastværk, som Thyras der kun skal stoppe den tydske Keiser, saa han ikke ved Overrumpling bortsnapper vor Dronning; vil Nogen engang, som Thyras vanartige Søn, misbruge Værket til at lukke Skoven for Sandhed, da skal han være nødt til at dreie det fra Grundvolden, og lad det da kun falde, lad kun de Hanke brænde, som gjorde Dreiningen muelig, naar kun Stumperne due og kan staae, *hvor* de skal! Det er mit Haab, ja, det er mit sikke Haab, som vist ei skal beskiæmmes, og hvad vil det da sige, om man et Øieblik, som Athene, bedømmer, hvad man ikke forstaaer, leer ad hvad man ikke kan lide, og blæser [|US:482](#)ad hvad man ikke kan rokke, det er ikke paa Jerichos Mure jeg bygger, og Jehovahs Basun kommer vist ikke i Athenes Leir, uden vel engang som i Midianiternes, naar det hedder: Herrens Sværd og Gideons! At et Danne-Virke kan giøres behov, det vil her sige: at vi trænge til, at faae Konst og Videnskabelighed, og med eet Ord, det historiske Menneske-Liv, betragtet med, hvad Saga tillader os at kalde et *dansk* Øie, et Øie, der uden at bryde sig om Glimmer [|A:XII](#)og Skryll, kun søger Sandhed, som den i Soelskin kan sees paa den jævne Mark, af enhver der vil lukke sine Øine op; at vi trænge dertil, og til at faae slige Betragtninger fremsatte i et saa jævnt og trohjertigt, men *just derfor* ogsaa dybt og træffende Sprog, som vort Moders-Maal beviislig er, det skal Ingen *med Sandhed* kunne nægte, som veed, i hvilket et *Vilderede* engelske, franske og tydske Boglærde have ført os, netop i Henseende til de allervigtigste Spørgsmaal, til Spørgsmaalene om hvad det er ret og forsvarligt at troe om den Skrift, der er kommet til os *som Guds Ord*, og det sande Forhold mellem hvad vore Fædre kaldte *Bogen* og *boglig Konst*. Hvorvidt jeg er det Arbeide voxen, veed ikke jeg, og tit har jeg ønsket mig fri derfor; men da ingen Anden vilde begynde fra den rette Ende, kunde jeg ikke længer taale at see paa, hvorledes man, i Athene og i Alt hvad dertil hører, bogstavelig *trak Rus* med livlige Unger-Svende, som sattes til Bogen, og lode sig lettelig bedaare af høitrvædende Ord, glimrende Løfter, og borgede Purpur-Lapper, saa de meende at svømme i Mimers Brønd, naar de stode til Halsen i en *Tørve-Grav*, og ledte der om den *evige Idee* i Naturens progressive Formationer, fra Ur-Bjerger, som sagt, til Tørve-Moser, fra Seerne paa hine, til dem selv med deres intellectuelle Anskuelse af deres eget indtagende Billede *i disse*. Jeg har gjort, og skal, med Guds Hjælp, fremdeles gjøre, hvad jeg kan, for at tilintetgiøre dette Blændværk, uden at Forgribe mig paa det Mindste, som har sin gyldige Grund, hvor ilde det saa end er stædt, thi langt være det fra

mig, at vise nogen tilbage til det franske Laboratorium, hvor man indbildte Folk at Mennesket var |A:XIII|forklaret, naar man kunde vise, hvor Kiødet havde siddet, og hvor Blodet havde løbet, og at man vidste, hvad der kom ud af Menneske-Livet, naar man saae, hvad *Kiødet* havde fordøiet, og hvilke Stof det indeholdt til *behagelig* Eftertanke! Langt være det i alle Maader fra mig at ville, om jeg ogsaa |US:483|kunde, standse Mennesket i sin Fremgang til forstandig Erkiendelse, thi uagtet den, *som afsondret*, er Intet bevendt, saa hører den dog, i sin rette Sammenhæng til Menneskets Bestemmelse, og kan ikke undgaaes, uden ved at forsømme sin egenlige Dont; nei, men sætte Afvisere for gale Veie, advare imod at tage Løgn for Sandhed, Halvt for Heelt, og Tvivlsomt for Afgjort, advare mod al Kryhed af Vidskab, og al Stolen paa den, hvor det giælder om *hjertelig Troe*, og *uskrømtet, brændende Kiærlighed*, som Tilfældet er i *vor Saligheds-Sag*; det vilde, og det vil jeg, det har jeg gjort, i det jeg har beviist, at *Hjertet* og *ikke Hovedet* er *Livets Kilde*, at Historien, og ei hvad man kalder Naturen, *leder* til den sunde Vidskab, at det *hele levende* Menneskes giennemgribende Selv-Betragtning ene kan føre Mennesket til *Forstand* paa sig selv, og at det enkelte Menneske, han være saa den allerypperste Tænkter, der afsondrer sig fra Historien, og vil forklare Mennesket *af sig selv*, bærer sig ad, som en Haand, der, fordi den kan føle sig selv, vilde rive sig løs, og indbilde sig, at den, ude af sin Forbindelse, kunde føle hvad det hele Legeme var, og hvad det vilde blive naar det fik Tid til at udvikle sig. Det er da Hoved-Sagen, og om jeg for Resten har bidraget til at fremme historisk Vidskab, det er en Bisag, som maa være mig temmelig ligegyldig, thi naar man |A:XIV|kun vil slaae den rette Vei ind, da seer man vel med Tiden, hvad der findes, og hvorvidt det stemmer med min Beskrivelse. Jeg reiser mere til Hest, end til Fods, deels fordi jeg har Lyst til at komme rask afsted, og deels fordi, hvem der har en Hest, skal bruge den, meddele det *Oversyn*, der kun saaledes kan erhverves, og overlade den nøiere *Undersøgelse* til dem, hvis Sag det egenlig er, til dem der ere Fodgiængere *med Liv og Sjæl*. Derfor gav jeg allerhelst mine Betragtninger paa Riim, thi Riimbeen er min Hest, men hvad man af min Skrift allermindst og ventelig sidst vil forstaae, er om jeg saa maa sige, min *Ravne-Galder* ∴ *Hugins* og *Munins sammenvævede* Riimbrev til Odin, som man tager for Vaas, fordi man pleier at vaase med de samme Ord, uden at betænke, hvor uskyldige Ordene ere i, at de bruges saa slet, og uden at spørge sig selv, om det er rimeligt, at jeg, som dog kan tale ganske fornuftig, skulde giøre mig den Uleilighed, at sætte Vaas paa Vers. Dog, herom kunde være meget at sige, især da dette Bind slutter med *Brud-Stykker* af et Æmter, som man udentvivl, i det Mindste, naar man seer det Hele, vil finde erkedumt; men Rummet tillader nu ikke meer, og om Dannevirkes |US:484|Riim og Runer skal vi da tales ved

en anden Gang: Tres faciunt *collegium*, qvatuorqve *concilium*, og det skal være mig overmaade kiært, om det, i en god Mening, lader sig anvende paa Danne-Virke!

Kiøbenhavn den 14de Novbr. 1817.

Grundtvig.

[[A:XV] |US:485

Indhold.

	Side.
Napoleon Bonaparte, (en Mythe)	1.
Om Sandhed, Storhed og Skjønhed	17.
Om Ordsprog	62.
Jaordet	88.
Bjarkemaalets Efterklang	91.
Ved Abraham Kalls Jubilæum	94.
Ansgars Eftermæle	101.
Om Oldgranskning	167.
Fornioter	190.
Om Aabenbaring, Konst og Vidskab	201.
Velkomst til Danne-Kongen	298.
Ragna-Roke, (et dansk Æmter)	301.

[[A:XVI]